

Rybak rybołówstwa morskiego

622301

Inna nazwa zawodu: nie występują

Zadania i czynności

Rybak morski poławia ryby i wstępnie je obrabia. Jego zadania i czynności robocze są zróżnicowane, zależne od zajmowanego stanowiska, wielkości jednostki pływającej na której pracuje (łodzi, kutrze lub trawlerze-przetwórni) oraz odległości łowisk od bazy lądowej.

W rybołówstwie przybrzeżnym, na jednostkach mniejszych, mających kilkuosobową załogę, czynności wykonywane przez poszczególnych rybaków stanowią cały proces połowu. Na dużych statkach dalekomorskich, z kilkudziesięciuosobową załogą, występuje natomiast bardzo wyraźny podział obowiązków w zależności od zajmowanego stanowiska.

Na kuterach prowadzących połowy na Morzu Bałtyckim najwyższym stanowiskiem jest szyper - dowódca jednostki połowowej. Jest on przełożonym wszystkich zatrudnionych na niej rybaków kutrowych lub łodziowych, a zarazem przedstawicielem armatora (właściciela jednostki).

Szyper odpowiada za całość statku i bezpieczeństwo załogi. Kieruje on osobiście nawigacją (żegluga) przy wyjściu i wejściu jednostki do portu oraz na morzu we wszystkich, nawet najcięższych warunkach pogodowych. Obsługuje również znajdującą się na pokładzie aparaturę radiową i telekomunikacyjną. Do szypra należą decyzje o wyborze łowiska, które bada m. in. za pomocą echosondy, o gatunku poławianych ryb, głębokości zaciągu sieci, zbrojeniu sieci, tempie połowu, reperacji sprzętu połowowego oraz o konserwacji złowionych ryb. Szyper kutra rybackiego prowadzi przewidzianą przepisami dokumentację połowów, odpowiada również z reguły za zbyt złowionych ryb.

Na dalekomorskich statkach rybackich, na których obowiązki nawigacyjne sprawują kapitan żeglugi wielkiej i oficerowie marynarki, najwyższym stanowiskiem rybackim jest bosman połowowy. Do jego obowiązków należy kierowanie wydawaniem (wypuszczaniem do wody) sieci i jej wybieraniem (wyciąganiem z morza) w czasie połowu i nadzór nad czynnościami rybaków pokładowych oraz nadzór nad reperacją sprzętu połowowego (m.in. sieci). Na niektórych kuterach bałtyckich bosman zastępuje szypra w części jego obowiązków nawigacyjnych, trzyma wachtę przy sterze, wachty kotwiczne i portowe.

Do obowiązków rybaka pokładowego na dalekomorskich statkach rybackich i rybaka kutrowego (które to stanowisko występuje na jednostkach pływających na Bałtyku) należy pełnienie wachty przy sterze, wachty kotwicznej i portowej, przygotowanie sprzętu połowowego, wyrzucanie i wybieranie sieci za pomocą wind trałowych. O ile do rybaków kutrowych należą również obowiązki patroszenia, sortowania i konserwowania złowionych ryb, to na dalekomorskich statkach trawlerach-przetwórniach występuje specjalne stanowisko rybaka przetwórcy, który wykonuje wyłącznie takie zadania za pomocą zmechanizowanych urządzeń.

Środowisko pracy

materiałne środowisko pracy

Praca rybaka morskiego odbywa się na statku, który znajduje się niemal cały czas na morzu, z dala od lądu, i ma z reguły tylko krótkie postoje w porcie (lub stoczni podczas remontu). Jednostka pływająca (łódź rybacka, kuter czy trawler-przetwórnia) jest więc w znacznym stopniu nie tylko miejscem zatrudnienia, ale również drugim domem rybaka.

Pracę swoją rybak morski wykonuje głównie na stojąco, często w niewygodnej pozycji, na bardzo chybottliwym, śliskim pokładzie - bez względu na warunki atmosferyczne, a więc często w zimnie, przy dużej wilgotności powietrza, w czasie sztormów i przy wysokiej fali - przy ustawicznym zagrożeniu zdrowia, a nawet życia. Obsługa pokładowych urządzeń i sprzętu rybołówczego w takich warunkach naraża na urazy wywołane czynnikami mechanicznymi, a także na różnego rodzaju dolegliwości reumatyczne. Praca przy wyciąganiu sieci grozi okaleczeniem rąk i potłuczeniem. Przyczyną urazów mogą być również niektóre gatunki ryb kolczastych sortowanych przez rybaków na pokładzie i pod pokładem w tzw. zamrażalniach. Zagrożeniem są również alergiczne choroby skórne spowodowane bezpośrednim kontaktem z florą i fauną morską - rybami, meduzami, jamochłonami, mięczakami itp. To uzależnienie od warunków przyrody szczególnie daje się odczuć na jednostkach mniejszych - łodziach i kutrach.

Praca pod pokładem (np. przy wstępnej obróbce i konserwowaniu złowionych ryb) odbywa się w hałasie pracującego silnika, w warunkach niedostatecznego oświetlenia i wentylacji. Chociaż zadania swoje rybak wykonuje głównie na świeżym powietrzu (co jest elementem pozytywnym dla zdrowia, jednakże wystawianie organizmu na duże wahania atmosferyczne oraz odizolowanie od normalnych warunków życia na lądzie oddziałuje w większości negatywnie. Najczęstszymi chorobami zawodowymi rybaka morskiego są: reumatyzm, choroby przewodu pokarmowego i psychonewrozy. Wystawienie organizmu na stałe działanie słońca i wody morskiej naraża również na zmiany naskórka, przebarwienia i zrogowacenia skóry zaliczane do stanów przedrakowych. W rybołówstwie dalekomorskim (np. na wodach zachodnioafrykańskich) rybakom zagrażają również urazy związane ze zmianą klimatu.

warunki społeczne

Praca rybaka morskiego jest zespołowa. Wymaga stałej wymiany spostrzeżeń, uwag i wzajemnego konsultowania się, często w hałasie, co prowadzi do napięcia nerwowego. Rezultaty połowów rzutujące bezpośrednio na zarobki załogi łodzi, kutra czy trawlera, uzależnione są od wielu trudnych do przewidzenia czynników - pogody, stanu morza (sztormów), zasobności łowisk - to wszystko wystawia rybaka morskiego na ustawiczne ryzyko.

warunki organizacyjne

Praca rybaka na morzu odbywa się w dzień i w nocy, również w dni ustawowo wolne od pracy tj. soboty i niedziele. Czas jej trwania jest uzależniony od rodzaju jednostki pływającej i zajmowanego przez rybaka stanowiska. Na dalekomorskich trawlerach-przetwórniach trwa z reguły 12 godzin, jednak może być wymagana gotowość pracy (np. przy wyczekiwaniu na wyciągnięcie sieci) nawet do 18 godzin na

dobę. Po przepracowaniu pół roku załogi trawlerów rybackich wracają z odległych łowisk, najczęściej samolotem, do kraju dla wykorzystania urlopu i należnych dni wolnych (które na statkach przepracowali). Następnie oczekują w tzw. gotowości kadrowej w bazach lądowych swych firm na ponowne zamustrowanie (zatrudnienie na statku).

W rybołówstwie łodziowym i kutrowym na Bałtyku występuje większa sezonowość pracy - liczba rejsów uzależniona jest od pory roku, pogody, obfitości łowisk. Np. fladnę łowi się głównie od października do grudnia, sezon dorszowy przypada na styczeń - kwiecień, a lipiec i sierpień przeznaczają się na remonty kutrów. Czas pracy w trakcie połowu trwa 12 - 18 godzin, praktycznie jest nienormowany, ustala go szypier, natomiast rybacy kutrowi mają częstszy kontakt z lądem i rodziną.

Praca rybaka morskiego jest w bardzo dużym stopniu nadzorowana, ale jest (poza wykonywaną na stanowisku rybaka przetwórcy) nie zrutynizowana i przez to ciekawa. Wykonuje się ją różnym sprzętem połowowym na różnych łowiskach; zmienia się też często skład gatunkowy poławianych ryb. Im mniejsza jest jednostka pływająca, tym mniejsze są możliwości specjalizacji rybaków; dlatego na łodziach i kutrach każdy z nich musi umieć wykonywać więcej czynności zawodowych niż na większych statkach.

Wymagania psychologiczne

Od rybaka wymagana jest bardzo duża odporność psychiczna z uwagi na szczególną uciążliwość i grożące mu na każdym kroku niebezpieczeństwa. Musi on być przygotowany na długotrwały wysiłek w nieprzyjemnych i monotonicznych warunkach środowiska morskiego. Jednocześnie powinien być gotów pracować w bardzo szybkim tempie, gdyż przy udanych połowach zaciągnięcie sieci prowadzi się nieprzerwanie - bez względu na porę dnia i nocy - aż do pełnego wyczerpania ławic ryb, względnie sił załogi.

Praca na chybottliwym pokładzie przy wyrzucaniu lub wyciąganiu sieci, często odbywająca się przy silnym wietrze i wysokiej sztormowej fali wymaga odwagi i cierpliwości, a przy tym posiadania zmysłu równowagi, zręczności rąk i palców. Rybaka musi charakteryzować spostrzegawczość, umiejętność logicznego kojarzenia faktów i wyciągania przemyślanych wniosków, refleks, samodzielność i umiejętność przerzucania się z jednej czynności w drugą. Zagrożenia ze strony żywiołu morskiego pojawiają się bowiem nagle i niespodziewanie. Nie można wtedy czekać na radę przełożonych - trzeba samemu podejmować trafne i natychmiastowe decyzje. Mimo trudnych sytuacji żeglugowych rybak morski powinien panować nad swymi emocjami i umiejętnie współdziałać z resztą załogi, bowiem od tego często zależy jej los i życie.

W poznaniu środowiska pracy i czyhających zagrożeń pomocne jest doświadczenia żeglarskie, a także przyrodnicze.

Wymagania fizyczne i zdrowotne

pracę rybaka morskiego zalicza się do prac szczególnie uciążliwych i niebezpiecznych, wymagających dużej siły fizycznej i bardzo dobrego zdrowia. wykonując swe zadania i czynności robocze, musi on bowiem zmagać się z kapryśnym żywiołem morskim (silnym wiatrem, wysoką falą) i być gotowy na duży wysiłek własnych mięśni. niezbędne są: silna budowa ciała, dobry wzrok, duża sprawność mięśni, układu oddechowego i układu krążenia.

Warunki podjęcia pracy w zawodzie

Mężczyzna ubiegający się o pracę rybaka morskiego powinien mieć co najmniej gimnazjalne wykształcenie i wiek najlepiej do 40 lat. Pożądane jest jednak wykształcenie zawodowe.

Aby podjąć pracę w zawodzie rybaka morskiego należy ukończyć odpowiedni kurs organizowany przez urzędy morskie i otrzymać dyplom marynarza. Kandydat na rybaka morskiego powinien również ukończyć kursy: ratowania życia na morzu, zasad bhp i ppoż. Powinien przejść dodatkowe badania lekarskie (m. in. EKG, a w wypadku pracy w rybołówstwie dalekomorskim - testy na AIDS), zakończone otrzymaniem świadectwa zdrowia dla marynarzy.

Aby podjąć pracę na stanowisku bosmana połowowego, bądź szypra kutra rybackiego niezbędny jest kilkuletni staż na morskich jednostkach pływających oraz odbycie specjalnego kursu nawigacyjnego, po którego ukończeniu urzędy morskie wydają odpowiednie świadectwo.

Możliwości awansu w hierarchii zawodowej

W zawodzie rybaka morskiego istnieją ograniczone możliwości awansu - wynika to z niewielkiej liczby występujących w nim stanowisk pracy. Dłuższy staż pływania na jednostce rybołwczej, podniesienie własnych kwalifikacji kończąc kursy i zdobywając uprawnienia nawigacyjne, pozwalają rybakowi kutrowemu zostać szyprem kutra rybackiego. Natomiast po zdobyciu doświadczenia w rybołówstwie dalekomorskim i ukończeniu kursu można ze stanowiska rybaka pokładowego, a nawet rybaka przetwórcy awansować na bosmana połowowego.

Możliwości podjęcia pracy przez dorosłych

Ze względu na wymagane w tym zawodzie doświadczenia oraz dużą siłę fizyczną, spore szanse podjęcia pracy jako rybak mają dorośli mężczyźni. W wypadku osób legitymujących się dyplomem szypra wiek praktycznie jest obojętny, ale kandydaci na pozostałe stanowiska nie powinni liczyć sobie jednak więcej niż czterdzieści lat.

Możliwości zatrudnienia

Informacje będą sukcesywnie uzupełniane.

Zawody pokrewne

- marynarz statku morskiego
- przetwórcy ryb (robotnik w przetwórstwie ryb)
- oficer pokładowy statku morskiego.

Polecana literatura

miesięczniki Wiadomości Rybackie i Kurier Morski.